

De Zwarte Martelaar
ZENDINGSVERHAAL UIT AFRIKA

door
P. DE ZEEUW J.G.zn.

I.

Sambo veegde zich het zweet van het glimmende gelaat.

Het was midden op den dag; de zon stond hoog aan den Afrikaanschen hemel en wierp hare verzengende stralen loodrecht naar beneden.

In die groote hitte was Sambo bezig met houtklooven. Hij had zich, om eenigszins beschut te zijn tegen de zonnestrallen, achter zijn hut begeven, maar dit had slechts korten tijd geholpen, want de zon had hem al ras weer gevonden en Sambo deed nu geen moeite meer haar voor de tweede maal te ontsnappen.

Ongestoord werd de arbeid nu voortgezet.

Hij bekommerde er zich niet om, dat de meeste lieden van zijn dorp op dit oogenblik hun tijd in ledigheid doorbrachten. De meesten hunner hadden een beschaduwd plekje opgezocht en daar hadden zij zich neergevlid, met het stellige voornemen, die plaats niet te verlaten, dan om in hun kraal te gaan eten.

Als de honger hen dreef, gingen ze op de jacht, of zij zochten door roof in hun onderhoud te voorzien, maar werken voor hun dagelijksch brood deden ze niet.

Sambo kon het met zijn dorpsgenooten niet eens zijn. Hij was een heiden evenals zij, maar hij hield er toch andere begrippen op na.

Jaren geleden was Sambo bediende geweest bij een rijk koopman in een stad aan de kust.

Die heer was echter gestorven en toen was Sambo naar zijn negorij teruggekeerd, was getrouwd met een van de dochters zijns volks en had zich tusschen zijn landgenooten neergezet.

Het verblijf bij dien koopman was intusschen voor Sambo zeer voordeelig geweest. Hij had daar veel geleerd, waarvan de andere negers hun leven lang onkundig bleven. Hij kon zich eenigermate

in het Engelsch verstaanbaar maken en tevens ook verstaan, wat men in die taal tot hem zeide. Voorts had hij zich in lezen en schrijven geoefend en wat nog het beste was, hij had geleerd zijn tijd te gebruiken.

Een en ander had hem in de oogen zijner dorpsgenooten zeer in aanzien doen rijzen, al moet tot zijn eer gezegd worden, dat hij zich nooit op zijn kennis verhief.

Hij trachtte steeds vriendschappelijk met hen om te gaan, doch dit gelukte hem niet altijd, want afgunst en jaloezie verwekten niet zelden een vijandige stemming.

Sambo veegde zich het zweet van het gelaat. Hij liet de bijl even rusten en keek eens om zich heen. Het was thans doodstil in het dorp. De meesten sliepen of zaten elkander droomerig aan te kijken. Juist toen Sambo de bijl weer op wilde nemen, hoorde hij in de verte geroep en geschreeuw en opziende ontdekte hij een ossenwagen, die langzaam over den ongelijken weg het dorp naderde. De ossendrijvers hadden moeite de dieren vooruit te krijgen. Zij hijgden van vermoeienis en het werd tijd hun eens wat rust te gunnen, want de warmte was drukkend en zij hadden reeds een verre reis achter den rug!

Doch de reiziger in den wagen scheen haast te hebben, daarom moesten de drijvers de ossen voortdurend aanzetten.

Vlak voor de hut van Sambo stond de ossenwagen echter plotseling stil.

Een der ossen had het opgegeven, het beest kon niet verder en viel als een blok neer.

Dadelijk schoot Sambo toe om te helpen. De reiziger stapte uit den wagen en was niet weinig verwonderd, toen hij bemerkte, dat hij door Sambo verstaan werd.

Sambo maakte den reiziger duidelijk, dat hij zijn trekdieren noodig eenige uren rust moest gunnen. Het was op het heetst van den dag en als zij niet eenige uren rustten, zouden ze zeker bezwijken.

Het gevallen dier was intusschen weer op de been geholpen en nu haalde Sambo vlug een emmer water, dien het dorstige beest met gulzige teugen ledigde.

De ossen werden afgespannen en de gedwongen rust werd door den reiziger en zijn helpers, bijgestaan door Sambo, gebruikt om eenige herstellingen aan den wagen en aan het tuig aan te brengen.

Enkele negers, door de buitengewone drukte uit hun dommeling opgeschrikt, stonden nieuwsgierig bij den wagen en maakten hun opmerkingen over het niet alledaagsche voorval.

Sambo vernam van één der bedienden, dat de reiziger een zendeling was, die op reis was naar Zanzibar, dezelfde stad waar Sambo vroeger gewoond had.

Hij vertelde Sambo welken weg zij dachten te nemen en vroeg hem of hij ook zeggen kon, of die weg de kortste en veiligste was.

Sambo schudde het hoofd; hij harkte met zijn beide handen door zijn verwarden, zwarten ragebol en gaf met allerlei teekenen van groote opwinding te kennen, dat die weg niet veilig was. Men liep veel kans op dien weg te worden aangevallen door een rooversbende, die den omtrek onveilig maakte en die in de buurt van het groote palmenbosch, dat aan den gezichtseinder even zichtbaar was, doorgaans op den loer lag.

Er volgde nu een onderhoud met den zendeling, dat op Sambo's verzoek in zijn hut werd voortgezet.

Daar vertelde Sambo den zendeling op fluisterenden toon, dat ook enkele van zijn dorpsgenooten tot die bende behoorden en dat Kuff, een groote sterke neger, die enkele hutten verder woonde, de hoofdman van die bende was. Hij verhaalde den zendeling enkele wreedheden, die door Kuff vroeger waren bedreven en bood zich aan als gids, een aanbod dat door den zendeling graag werd aanvaard.

Zijn vrouw vernam het plan met schrik, maar Sambo stelde haar gerust en ging weldra met den zendeling op reis.

II.

Ongeveer een week na het onverwachte bezoek, dat de zendeling aan het dorp van Sambo had gebracht keerde de neger in zijn hut terug.

Wat was de man opgewonden! Hij kon niet uitverteld komen over de lange reis; over alles, wat hij gehoord en gezien had.

Het sprak vanzelf, dat tal van Sambo's dorpsgenooten zich om zijn hut verdrongen en dat ieder het zijne hebben moest van Sambo's lotgevallen op de reis met dien vreemdeling.

Sambo vertelde, wat hij wist. De reis was zeer voorspoedig

geweest; den ganschen weg had de zendeling vriendelijk met Sambo gesproken en hem enkele geschenken gegeven.

In de stad had Sambo verscheidene van zijn oude kennissen bezocht en al wat zij hem hadden meegedeeld, vertelde Sambo eerlijk over.

Dagen lang had hij werk met zijn reisverhaal te doen en steeds vond hij een zeer aandachtig gehoor. Menigeen was jaloersch op den man en wenschte wel, óók eens zulk een verre reis te kunnen doen en zulke mooie geschenken te kunnen ontvangen.

Maar het beste kwam nog achteraan.

Sambo had van den zendeling een Bijbel ontvangen, en de zendeling had hem in dat Boek den weg gewezen. Hij had den onkundigen neger den weg Gods bescheidenlijk uitgelegd en Sambo had met open mond toegeluisterd. Vooral het verhaal van het lijden des Heeren had hem bijzonder aangegrepen en Sambo had uitgeroepen, dat hij gaarne o zooveel van dien Heere Jezus wilde weten en Hem heel graag dienen wilde.

In zulk een weltoebereide aarde had de zendeling het zaad des Evangelies met milde hand gestrooid.

Bij het afscheid nemen had de zendeling Sambo op het hart gedrukt, om Gods Woord trouw te onderzoeken, te leven zooals God dat in Zijn Woord had voorgeschreven en ook zijn best te doen, om zijn dorpsgenooten te vertellen, wat hij van den zendeling gehoord had.

Met een stevigen handdruk had Sambo beloofd zijn taak zoo goed mogelijk te zullen verrichten.

Zoo spoedig het hem mogelijk was, zou de zendeling het dorp van Sambo weer bezoeken, had hij hem nog verzekerd en daarop had Sambo vol goeden moed en met zijn kostbaren Bijbel bij zich, de terugreis aanvaard.

Meer nog dan vroeger legde hij er zich op toe, een ordelijk en geregeld leven te leiden. Door geregelden arbeid voorzag hij in het onderhoud van zich en de zijnen. Hij las zijn huisgenooten voor uit den Bijbel en vertelde hun, wat de zendeling hem verteld had.

Zoo goed en zoo kwaad dat ging, knapte Sambo ook zijn hut op. Hij plantte er eenige boomen omheen, hing er een deur voor en zodoende verkreeg zijn hut werkelijk het voorkomen van een menschelijke woning.

Als 's avonds de dagtaak afgelopen was, zette Sambo zich voor

zijn hut neer en genoot met zijn gezin van den stillen avondvrede, die over het dorp neerdaalde.

Dan gevoelde hij zich zoo gelukkig, als hij nog nooit geweest was. Vroeger had hij ook wel een tamelijk ordelijk leven geleid; het

.... zette Sambo zich voor zijn hut neer....

rooven, dat zijn stamgenooten zoo graag deden, had hij in dienst van zijn blanken heer geheel afgeleerd, maar nooit had hij zich bijzonder gerust gevoeld. Altijd was hij bevreesd geweest voor dezen of genen boozen geest, die hem, naar hij meende, nameloos veel leed zou kunnen berokkenen. Maar die vrees was thans geweken. Hij wist nu, dat de wereld niet beheerscht wordt door een heirleger booze geesten, maar door den Schepper van hemel en aarde.

En had Sambo niet van dien Schepper gelezen, hoe Hij voor zijn

schepselen zorgen wil; dat Hij zelfs de haren van zijn hoofd had geteld.

Alleen die uitspraak had Sambo reeds vervuld met diepen eerbied voor zulk een machtigen God, en om zich nog eens goed te kunnen voorstellen, wat het wel zeggen wil, de hoofdharen tellen, had Sambo nog eens met beide handen door zijn zwarten kroeskop gestreken.

O, de bergrede kende Sambo bijna van buiten. En rustig voor zijn hut gezeten, zeide hij die woord voor woord op, voor zijn kinderen.

Deze moesten hem die woorden dan nazeggen, zóó lang, tot zij verscheiden gedeelten er van van buiten kenden.

Maar Sambo liet het daarbij niet.

Het was niet genoeg, dat hij het zijn kinderen vertelde, het gansche dorp moest het weten. Al de negers moesten weten, wat God van hen eischt en moesten ordelijk en rustig gaan leven.

Vooral het rooven en plunderen moesten zij nalaten. En omdat Kuff de aanvoerder was van de roovers, had Sambo hem het eerst aangesproken.

Het was bij gelegenheid, toen zij samen in het veld waren. Zij waren vermoeid van den arbeid en Sambo had gezegd: „Kuff, ga eens een poos onder dien struik zitten, dan zal ik je eens wat voorlezen!”

Kuff had het gedaan en toen had Sambo hem de Wet des Heeren voorgelezen en bijzonder den nadruk gelegd op het zesde en op het achtste gebod. Daarop was Kuff echter boos opgesprongen en had gezegd, dat hij van al dien onzin niets weten wilde.

Nog nooit had hij het gehoord, dat men reizigers niet berooven mocht, als men de kans schoon zag, en als ze tegenweer boden sloeg hij ze gerust dood.

Gelukkig handelden niet alle dorpelingen zooals Kuff. Daar waren er onder, die Sambo gaarne hoorden en toen de zendeling andermaal het dorp bezocht, kon hij zich met Sambo er over verblijden, dat het zaad des Evangelies hier en daar wortel had geschoten.

(Wordt vervolgd.)

De Zwarte Martelaar
ZENDINGSVERHAAL UIT AFRIKA

door
P. DE ZEEUW J.G.zn.

III. (*Vervolg en slot*).

Ook dezen keer zou Sambo den zendeling op zijn terugreis vergezellen.

Toen zij het dorp uitreden had hij aan Kuff gevraagd of de weg door het bosch de kortste was en Kuff had deze vraag vol vreugde bevestigend beantwoord.

Nauwelijks was de wagen uit het gezicht verdwenen of Kuff had eenigen zijner vertrouwdste makkers tot zich geroepen en gezegd, dat zij met elkander den zendeling moesten nazetten. Hij meende, zoo zeide hij, dat de vreemde reiziger veel geld en allerlei kostbaarheden bij zich moest hebben en de buit zou groot zijn.

„Sambo,” zoo verhaalde Kuff hun, „Sambo heeft mij naar den weg gevraagd en ik heb hem gezegd, dat de weg door het bosch de kortste is. Als wij nu dadelijk op weg gaan, zijn wij vroeger in het bosch dan de wagen en wanneer de duisternis is ingevallen zullen wij onzen slag slaan.”

Het voorstel van Kuff vond bij de roovers algemeenen bijval. Zij hunkerden er naar, dien wagen van den zendeling het onderste boven te keeren en eens te zien, wat daar zooal in zat.

Zoo spoedig mogelijk ging de bende op pad en in het dichtste gedeelte van het woud werd halt gehouden. De mannen verscholen zich nu ter weerszijden van het boschpad en wachtten zoo de komst van den reiswagen af.

Op een afgesproken teeken van Kuff zouden allen tegelijk opspringen en den wagen aanvallen.

De avond verstreek en de nacht brak aan, doch de wagen van den zendeling verscheen niet. Sommige mannen werden ongeduldig, doch Kuff raadde hen aan, niet zoo spoedig het geduld te verliezen. De wagen reed immers uiterst langzaam en bovendien

kon er oponthoud zijn geweest. Doch toen de nacht langzamerhand week en het eerste morgengloren gezien werd, verloor ook Kuff zijn geduld.

Hij sloeg zich voor 't hoofd en zwoer aan Sambo een bloedige wraak, als het bleek, dat deze hem misleid had.

Voordat hij echter den moed geheel opgaf, gebood hij een zijner mannen in den top van een boom te klimmen, om het boschpad nog eens zoo ver mogelijk te overzien.

Doch de man kon van den wagen geen spoor ontdekken en Kuff kwam tot het besluit, dat Sambo hem op listige wijze bedrogen had. Sambo had blijkbaar naar den boschweg gevraagd, om Kuff in den waan te brengen, dat hij van plan was, dien weg te nemen en onderwijl had hij een geheel anderen weg ingeslagen.

Onverrichter zake keerde Kuff met zijn bende naar het dorp terug, vast van plan wraak te nemen op Sambo.

Toen Sambo van zijn reis terugkwam, had zijn vrouw hem verteld van den mislukten aanslag van Kuff. Sambo had toen smakelijk gelachen, omdat de rooverhoofdman zoo leelijk in de val was geloopen. En hij was dankbaar, dat hij den zendeling voor zulk een groote ramp had mogen behoeden.

Hij had zich echter vast voorgenomen aan Kuff niet te laten merken, dat hij kennis droeg van zijn mislukt plan en hem voortaan te behandelen zooals hij gewoon was.

Kuff van zijn kant, maakte hetzelfde plan. Hij zou van zijn kwade gezindheid jegens Sambo niets laten merken, maar kalm den tijd afwachten, waarop zich een gelegenheid zou voordoen, om zich op Sambo te wreken. Want dit stond bij Kuff onomstootelijk vast: hij moest en zou zich op Sambo wreken. Of hij kort of lang moest wachten deed er niet toe, het uur der wraak zou stellig eenmaal slaan en dan zou hij Sambo doen ondervinden, wat het zeggen wil, Kuff, den rooverhoofdman te dwarsboomen.

Toen Sambo korten tijd daarna begon met aan zijn dorpsgenooten uit den Bijbel te vertellen en zelfs aan Kuff durfde zeggen, dat hij niemand mocht dooden of bestelen, werd Kuff nog meer in zijn voornemen versterkt.

Het was nu maar de vraag of zich een gunstige gelegenheid zou voordoen om Sambo uit den weg te ruimen.

Hij durfde Sambo wel zonder de minste aanleiding te vermoorden, doch hij vreesde terecht, dat dan vele negers tegen hem

zouden opstaan, omdat hij zonder oorzaak iemand van hun negorij had doodgeslagen.

Neen, zóó mocht het niet. Daar moest een gelegenheid afgewacht, waarbij Sambo zich den haat van de dorpingen op den hals zou halen en als die gelegenheid er was, zou Kuff zijn slag slaan.

Sambo was intusschen onbewust van het groote gevaar dat hem dreigde. Hij wist niet welke booze plannen Kuff tegen hem gesmeed had en ging rustig voort zijn dorpsgenooten te onderwijzen uit de Heilige Schrift en trachtte hen daardoor te winnen voor het Rijk van den Heere Jezus.

De listige Kuff kon wachten. Al duurde het twintig jaren, hij zou zich op Sambo wreken.

Doch de gelegenheid daartoe deed zich spoediger voor dan Kuff wel had gedacht.

Er zou een feest worden gevierd in het dorp. Het zou een echt Heidensch feest worden; er zou gedanst en gezongen worden; er zouden offers gebracht worden en het feest zou besloten worden met het verbranden van een blanken man, dien men voor eenigen tijd op een strooptocht gevangen genomen had.

Sambo schrok er van toen hij hoorde van het plan. Hij had zijn dorpsgenooten zoovéél uit den Bijbel verhaald, zij konden toch weten, dat zulk een feest Gode niet welgevallig kon zijn. En het meest monsterachtige was nog, dat het feest zou besloten worden met een menschenoffer.

Was nu de zendeling maar hier, dacht Sambo. Maar de zendeling was er niet en het kon nog wel vele weken duren, eer hij in het dorp kwam. Dan zal ik zien, wat ik er tegen vermag, dacht onze zwarte vriend.

Hij ging nu onderscheidene dorpingen bezoeken en trachtte hun het goddelooze van zulk een feest onder het oog te brengen.

Doch helaas, Sambo bereikte niet veel. Sommigen gaven hem wel gelijk, doch in hun hart dachten zij er anders over.

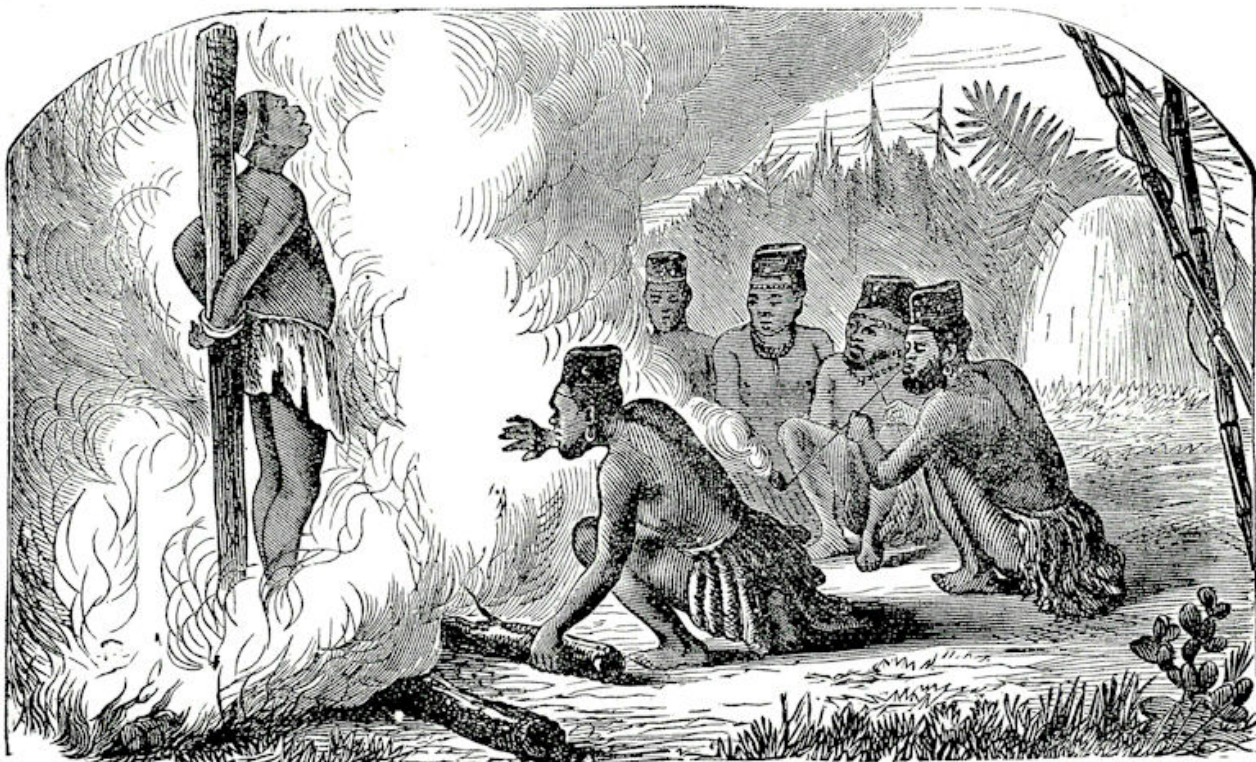
Zoo ging het in bijna elke hut, die Sambo bezocht. Slechts enkelen betuigden hem hun hardgrondigen afkeer van het feest. Verreweg de meesten waren echter onverschillig voor 't oog, terwijl zij in hun hart er naar hunkerden.

Sambo begreep dan ook wel, dat al zijn praten niets zou helpen. Het feest zou doorgaan, dat stond vast. Het speet Sambo geweldig; hij had den zendeling bij zijn terugkomst zoo gaarne veel goeds

van zijn dorp meegedeeld, maar helaas, het scheen wel, dat het niet zoo zou mogen zijn.

Een ding wilde Sambo echter nog beproeven. Hij zou trachten te voorkomen, dat die blanke man gedood werd. Dat onmenselijke mocht niet geschieden.

En dezen keer slaagde Sambo.

.... in den vuurgloed hoorde men Sambo nog voor zijn vijanden bidden....

Met een paar vertrouwde mannen begaf hij zich in den nacht, die aan het feest voorafging, naar de gevangenis van den blanke man en hielp hem ontsnappen.

Met spanning wachtte Sambo het verloop van het feest af.

Nauwelijks was het begonnen of het gerucht liep, dat de blanke was ontsnapt. Er was niet meer aan te twifelen, de gevangene was weg; Kuff zelf had de gevangenis doorzocht en onmiddellijk viel de verdenking op Sambo.

Kuff begreep, dat nu het uur der wraak geslagen was. De dorpelingen zelve waren over het algemeen wel niet bereid, Sambo

als plaatsvervanger van den gevluchten blanke te nemen, doch Kuff had zijn bende roovers, die hem gaarne hielpen en zoo werd Sambo op den brandstapel gebracht.

Hij beklom den brandstapel als een martelaar; in den vuurgloed hoorde men Sambo nog voor zijn vijanden bidden en hij stierf als een christen.

Een paar weken later kwam de zendeling weer in het dorp. Hoe ontstelde hij, toen hij vernam, wat er met Sambo gebeurd was. Hij begaf zich dadelijk naar diens hut en vond daar Sambo's bedroefde gezin. De vrouw vertelde hem onder het storten van heete tranen, dat Sambo zoo lang naar de terugkomst van den zendeling had uitgezien. De zendeling nam onmiddellijk zijn maatregelen. Hij reisde terug naar de kust en nam Sambo's gezin mee. Voor de vrouw en hare kinderen werd goed gezorgd.

Door de bemoeiingen van den zendeling werd Kuff met zijn bende gevangen genomen en achter slot en grendel gezet.

Daarop heeft de zendeling zich een tijdlang in het dorp gevestigd. Hij begon er krachtig het Evangelie te prediken en het gevolg was, dat er een christelijke gemeente ontstond.

Op de plaats, waar Sambo den marteldood had ondergaan, verrees later een net houten kerkje, waarin de kleine gemeente elken Zondag tweemaal samen kwam.

